

RÓWNOWAŻNIKI W REAKCJACH UTLENIAJĄCO-REDUKCYJNYCH

CEL ĆWICZENIA

Wyznaczenie gramorównoważników chemicznych w procesach redoks na przykładzie KMnO_4 w środowisku kwaśnym, obojętnym i zasadowym z zastosowaniem metody miareczkowania.

Zakres obowiązującego materiału

Pojęcie gramorównoważnika. Obliczanie gramorównoważnika w reakcjach utleniania i redukcji. Pisanie równań reakcji redoks. Wyznaczanie współczynników w reakcjach redoks. Technika miareczkowania. Punkt końcowy i równoważnikowy miareczkowania. Roztwory mianowane. Substancje podstawowe. Mangan i jego związki.

Literatura

- A. Bielański, "Podstawy chemii nieorganicznej", PWN, 2009.
- J. Minczewski, Z. Marczenko, "Chemia analityczna", t.2, PWN, 2009.
- A. Śliwa, "Obliczenia chemiczne", PWN, 1982.

Sprzęt:

termometr do 100°C
2 biurety
2 kolbki stożkowe
naczynko wagowe
trójnóg
statyw
siatka termoodporna
pipety jednomiarowe – 10 cm^3 i 25 cm^3
3 kolby stożkowe – 500 cm^3
cylinder miarowy – 50 cm^3
zlewka – 250 cm^3

Odczynniki:

$\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$
 H_2SO_4 (1 mol/dm^3)
 H_2SO_4 (6 mol/dm^3)
 NaHSO_3 ($0,004\text{ mol/dm}^3$)
 NaOH (12 mol/dm^3)
 KMnO_4 (roztwór o nieznanym stężeniu od prowadzącego)

OPIS WYKONANIA ĆWICZENIA

Zadanie 1

Przygotowanie mianowanego roztworu KMnO_4

Odważamy na wadze analitycznej $0,01 - 0,015\text{g}$ $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$. Odważkę umieszczamy w kolbie stożkowej o pojemności 500 cm^3 , rozpuszczamy w 100 cm^3 wody destylowanej i dodajemy 60 cm^3 roztworu H_2SO_4 o stężeniu 1 mol/dm^3 . Roztwór ogrzewamy do temperatury ok. 70°C . Do biurety w celu jej przepłukania wlewamy niewielką ilość otrzymanego roztworu KMnO_4 , a

następnie napełniamy ją KMnO_4 do kreski zerowej. Miareczkujemy roztwór $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$ do momentu uzyskania trwałego słabo różowego zabarwienia roztworu. Podczas miareczkowania pierwsze krople KMnO_4 odbarwiają się bardzo wolno, gdyż w środowisku reakcji brakuje jonów Mn^{2+} katalizujących reakcję. Miareczkowanie uważamy za zakończone, gdy różowe zabarwienie roztworu nie znika przez ok. 1 minutę. Miareczkowanie powtarzamy dwukrotnie. Obliczone średnie stężenie molowe roztworu KMnO_4 zapisujemy na butelce.

Zadanie 2

Wyznaczenie gramorównoważnika w zależności od środowiska reakcji

Zadanie to składa się z trzech części, w których wykorzystujemy roztwór KMnO_4 o oznaczonym w zadaniu 1 stężeniu. We wszystkich trzech częściach ćwiczenia wykonujemy po dwa miareczkowania notując wartości objętości czynnika miareczkującego odczytane z biurety.

A. Wyznaczanie gramorównoważnika KMnO_4 w środowisku kwaśnym

Biuretę napełniamy roztworem KMnO_4 o oznaczonym mianie do kreski zerowej. Do kolby stożkowej wlewamy pipetą 25 cm^3 roztworu NaHSO_3 o stężeniu $0,004 \text{ mol/dm}^3$ i cylindrem miarowym 15 cm^3 H_2SO_4 o stężeniu 6 mol/dm^3 . Tak przygotowaną próbkę miareczkujemy roztworem KMnO_4 dodając niewielkie jego porcje z biurety, przy równoczesnym mieszaniu zawartości kolbki. Miareczkowanie kończymy w momencie pojawienia się trwałego różowego zabarwienia roztworu miareczkowanego. Miareczkowanie wykonujemy dwukrotnie.

B. Wyznaczanie gramorównoważnika KMnO_4 w środowisku obojętnym

Uzupełniamy biuretę roztworem KMnO_4 . Do kolby stożkowej odmierzamy pipetą 25 cm^3 roztworu NaHSO_3 o stężeniu $0,004 \text{ mol/dm}^3$ (**nie dodajemy kwasu**) i rozpoczynamy miareczkowanie roztworem KMnO_4 . W trakcie miareczkowania powstaje brunatny osad, ale nie traktujemy momentu jego powstania jako punktu końcowego miareczkowania. Przy ciągłym mieszaniu dodajemy dalej kroplami KMnO_4 , aż do powstania trwałego różowego zabarwienia roztworu nad powstałym osadem. Miareczkowanie powtarzamy.

C. Wyznaczanie gramorównoważnika KMnO_4 w środowisku alkalicznym

Czystą biuretę przemywamy niewielką ilością roztworu NaHSO_3 o stężeniu $0,004 \text{ mol/dm}^3$, po czym napełniamy ją tym roztworem do kreski zerowej. Do kolby stożkowej odmierzamy pipetą 10 cm^3 roztworu KMnO_4 i wlewamy cylindrem miarowym 10 cm^3 NaOH o stężeniu 12 mol/dm^3 oraz 50 cm^3 wody destylowanej. Tak sporządzoną próbkę miareczkujemy roztworem NaHSO_3 , aż do momentu uzyskania trwałego, zielonego zabarwienia roztworu miareczkowanego. Miareczkowanie powtarzamy.

OBSERWACJE I WYNIKI

Zadanie 1

	I	II	III
Masa $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$			
Objętość roztworu KMnO_4 użytego do zmiareczkowania $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$			

Zadanie 2

	I	II
A. Objętość KMnO_4 zużyta do zmiareczkowania		
B. Objętość KMnO_4 zużyta do zmiareczkowania		
C. Objętość NaHSO_3 zużyta do zmiareczkowania		

OPRACOWANIE WYNIKÓW

Zadanie 1

Średnia objętość KMnO_4 zużyta do miareczkowania w ćwiczeniu

Oblicz ilość moli $\text{Na}_2\text{C}_2\text{O}_4$ użytą do ćwiczenia (pamiętaj, aby przy obliczaniu masy molowej uwzględnić 2 cząsteczki wody wchodzące w skład związku).

Zbilansuj i uzupełnij współczynniki

Oblicz ilość moli oraz stężenie molowe c_m KMnO_4 używanego w ćwiczeniu korzystając z równania reakcji chemicznej zapisanej powyżej.

Zadanie 2

A.

Zbilansuj i uzupełnij współczynniki

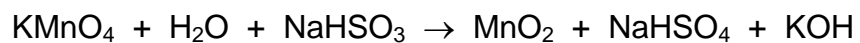
Na podstawie zależności $c_1V_1=c_2V_2$, gdzie c_1 i c_2 to stężenia normalne, oblicz stężenie normalne KMnO_4 , c_n

Oblicz liczbę elektronów biorących udział w reakcji (Liczba $\bar{e}=c_n/c_m$).

Oblicz gramorównoważnik chemiczny $gR = M_{\text{KMnO}_4} / \text{liczba } \bar{e}$.

B.

Zbilansuj i uzupełnij współczynniki

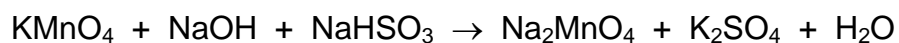
Analogicznie jak w części A oblicz stężenie normalne KMnO_4 .

Oblicz liczbę elektronów biorących udział w reakcji.

Oblicz gramorównoważnik chemiczny.

C.

Sporządź bilans elektronowy i uzupełnij współczynniki w równaniu reakcji chemicznej zachodzącej w środowisku zasadowym:

Analogicznie jak w części A i B oblicz stężenie normalne KMnO_4 .

Oblicz liczbę elektronów biorących udział w reakcji.

Oblicz gramorównoważnik chemiczny.

Ocena za kolokwium

Ocena za raport

Ocena za wykonanie ćwiczenia

Podpis prowadzącego